

ગુજરાતી ગાયન માળા

પ્રકાશક:—જેડીશનદાસ ત્રીભોવનદાસ.

૭૫૪૭

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૮૬૪૭ વાર્ષિક

પુસ્તકનું નામ ગુજરાતી સાહિત્ય મંડળ

વિષય ૬ - ૧૨૦૬૧

ગુજરાતી ગાયનમાળા.

પ્રથમ ખાણ્ડ

પ્રકાશક.

જે. જે. એન્ડ કું. તરફથી
ત્રીભોવનદાશ જેકીશનદાસ
ઠે. તારં ઓશીસ સામે-સુરત.

પ્રથમાવૃત્તિ

પ્રત ૨૦૦૦.

સર્વ હક સ્વાધીન.

સુરત ચઢતાના પુલપર ટાંકી પાસે “શંકર” પ્રીન્ટીંગ પ્રેસમાં
નારાયણરાવ લક્ષ્મણરાવ નીકમે છાપી.

કીંમત ૬ આના.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કૌપીરાઈટ-સંગ્રહ

ગુજરાતી ગાયન માળા.

પ્રથમ ખાણડ.

બુદ્ધદેવ.

૧

મારી ક્યારીમાં મ્હેક મ્હેક મ્હેરી હો રાજ !

કોઈ કુસુમ લ્યો, કુસુમ લ્યો.

મીઠા યૌવનના લોગી રસીલા હો રાજ !-કોઈ.

પ્રીતે પધારો પ્રવાસી અમ બાગમાં,

પાથરી શું પ્રાણ અતિ અંતર સુહાગમાં;

એક દીન થાઓ મેહમાન, હો વિલાસી રાજ !-કોઈ.

એ દીન થાઓ મેહમાન, હો વિલાસી રાજ !-કોઈ.

૨

પુલની પાંખડી લ્યો પ્રાણ—પુલની.

ગણી અંતરની ઓળખાણ—પુલની.

શ્યામ સુલુણા અમ ઘેર આવ્યા, શા કરીએ સન્માન;

નાથ નગિના પરિમલ ભીના, મન માન્યા મેહમાન-પુલની.
 ઝાઝું શું કહીએ સમજીને, સખી નયણના લાણ;
 વિમળ કમળ આ સરવર જળનું, ભોગી ભ્રમર મુજાણ-પુલની.

સાર આ સંસારમાં ન જોયો, મેં બહુ રીતે તપાસતાં-સાર.
 ધન ધરા સુત તાતની પ્રીતે, મોં અવસરને મેંધા ખોયો-મેં બહુ.
 મૃગજળ પીવા કામ ન આવે, વ્યર્થ ઈન્દ્રજાળમાં હું મોહ્યો-મેં બહુ.
 પુણ્ય પરમાર્થનો માર્ગ ન શોધ્યો, જન્મને વૃથા મેં વગે. વ્યો-મેં બહુ.

પિયુ પિયુ પોકારતીરે, પપૈયા વધુ ઝુરે વનમાં;
 વિરહ અંગાર ઉઠે તનમાં, અતિશય બળી રહી મનમાં-પિયુ.
 ખીલતી આ કળી કુસુમની, ભોગી વિના કરમાય;
 ઝુલતી આ લલિત પાંખડી, ભોગી મધુકર રહાય-પિયુ.
 બાળા રસાળી અંતરે, આકુળ વ્યાકુળ થાય;
 નમ્ર નવોઢા નૌતમ રમણી, રસિક નરવર રહાય.
 હંસણી દુઃખી થતીરે, કોમળ માનસ ઉપવનમાં-પિયુ.

વિષથી ભરેલા જગમાં, અમૃત બતાવો સાચું;
 જ્ઞાની પંડિત સહુને; વિનવીને ચાચું—વિષથી.
 કોઈ કહે અંદ્ર પાસે, કોઈ કહે સ્વર્ગમાં છે,

દેવો મથે દરિયા વાંસે, પાણી નેઈ પાછા નાસે;
 ભરુંસે ભૂલ્યા છે સઘળા, મને પણ એ લાગે કાચુ-જ્ઞાની.
 અમીનો ઉછળતો સાગર, મુઘા ભર્યો રસ રતનાકર,
 અનુપમ સ્વર્ગીય સાકર, મળે પ્રભુપદ રજ પાસે;
 પરિક્ષાને જે ઇચ્છે તો, પ્રેમી થઈ તપાસો આચું-જ્ઞાની.

જેયો સાળો ડહાપણનો લંડાર, હાં હાં મોટો કર્યો વેપાર,
 બની ઠની ચાલ્યો ભરચૌટામાં, પુછ્યા ભાવબજારમાં હાં હાં (૨)
 કહે છે ખરીદી લાગ્યો ભાણ, છે સુંદરને વળી તાણ,
 ના તજે તોય પતરાણ, કરી અઝલ તણી હરાણ;
 કરો મશકરી લલ્લે પરાક્રમ, જે જે ખીણ વર (૨)-જેયો.
 મળ્યો દલાલ પૂરો પાણ, એણે બગાડી દીધી બાણ,
 હવે બુદ્ધિ બતાવું ઝાઝી, જેથી બજાર ઉઠે ગાણ:
 કોણ પછી કહેનાર મને છે, ઘરમાં માંખી માર હાં હાં (૨)
 હુશીયારીથી બની જવાના, મુનીમ હડકાલાલ હાં હાં (૨)-જેયો.

તમને ઘટે નહિ આવું કાન્ત ! તમને ઘટે નહિ આવું:
 આશ્રિત પર શું રીસાવું કાન્ત ! તમને ઘટે નહિ આવું.
 માનસં સરના રાજહંસ તમે, મુક્તાકળના લોગી;
 કમળકુસુમ સમસેજ સુંવાળી, મૂંઝી થયા તમે યોગી કાન્ત -તમને.

જે સરવર જળ ખાન કર્યાં ત્યાં, કંટક કદી નવ ધરીએ;
 સુખ દુઃખમાં નિશદીન, અનુસરતી કિંઠ કરી કયમ પર-
 હરીએ કાન્ત !-તમને.

૮

પરોપરકાર એ આત્મ વિમૂતિ, સજ્જન મન ગણુતા ગણુતા;
 વિશ્વ સકળને કુટુંબ ગણીને, સૃષ્ટિમાં ફરતા ફરતા.
 નિશદીન પ્રત્યે જન હૃદયોને, ત્રિવિધ તાપ બાળે બાળે;
 સુધાકર સરખા શાન્ત મહાજન, નિજ વચને ઠારે ઠારે.
 વિશ્વ સકળનું ઉત્તમ ઇચ્છિત, પ્રાણાન્તે કરવું કરવું;
 જન સમુહના પ્રબળ હિતાર્થે, ભલે પડે મરવું મરવું.

૯

પડતી હવે મુજને ખબર, તુંમાં, જણાયે હર્ષ નહિ;
 આ જગની જંજળની ચતુરાઇ તેં દીઠી નહિ.
 જ્યાં પ્રેમ મારો ઝળહળે, ત્યાં તેં દીધો બદલો ખરો:
 ધરખારને છોડ્યા વિના, ચુકિત કરી સુજી નહિ.
 હવે તો જો જરા જાગી (૨)

ચોળી વિભૂતિ અંગ, બન્યો શું ચોગી (૨)

સમાધી જૂઠી દે ત્યાગી (૨)-હવે તો.

વિલાસી મહેલના વાસી, તને આ શી લગન લાગી (૨)
 મધુરાં પુષ્પને ત્યાગી, અહ્યા કાંટા શું હીન લાગી (૨)-હવે.

ઉંડી આશ ધારીને, મેં તારો સંગ કીધો' તો; (૨)
ભરુંસો દઇ બૂલાવી ઓ ! (વરાગી શું ગયો ત્યાગી (૨)-હવે.

૧૦

છો રાજ્યયોગી રઢીયાળા, અમે જપીએ તમારી માળા,
શ્યામ રસાળા સ્નેહે સ્વીકારો, અમ ઉરના સન્માન;

તમે મનમાન્યા મહેમાન (૨)-છો રાજ.

કાન્તી દેવી હું જગે ગણાઉં, અનુપમ કાન્તિ શાન્તિ લાવું,
કલ્પવૃક્ષથી આપું અધિક હું, મ્હોં માગ્યા વરદાન;

તમે મનમાન્યા મહેમાન-છો રાજ.

આત્મ કાન્તિ મમ જગે પ્રસારી, માનવના દુઃખ સહુ સંહારી,
દીવ્ય જ્યોતિ જગમાં વિસ્તારી, સ્થાપું સુખનું સ્થાન;

અમારી એજ હૃદયની લ્હાણુ-છો રાજ.

રિદ્ધિ સિદ્ધિ નિશદ્દિન દેનારી, ક્ષણમાં ઇચ્છિત કરનારી,
ત્રિલોકમાં ફરનારી શ્રી હું, આપું અનુપમ જ્ઞાન,

તમે મન માન્યા મહેમાન-છો રાજ.

જગસેવા મમ લક્ષ્મી સાચી, જેથી રહું હું નિશદ્દિન રાચી,
એ વિષ્ણુ સંમતિ સઘળી કાચી, અંતર ગણું પ્રમાણ;

અમારી એજ હૃદયની લ્હાણુ-છો રાજ.

અનુપમ અક્ષય વૈભવવાળી, ભૂતિ ધૃતિ નવ દોષએ ભાળી,
કુખેરથી રઢીયાળા આપું, વિભૂતિ હવે નિધાન;

તમે મનમાન્યા મહેમાન-છો રાજ.

આત્મરતિને વિભૂતિ ગણતો, મન ચાહે ત્યાં નિશદિન કરતો,
 પુણ્યપંથ સંચરતો દેવી ! ત્યાગું ભલે મમ પ્રાણ;
 અમારી એજ હૃદયની લહાણ-છો માજ.

૧૧

અનુપમ ભેટ આપીશ બાળ ! ભવબંધ ગુટે સહુ તારા,
 પાઈશ અમૃત જ્ઞાનનું, સંસાર તાપ બુલાશે-અનુપમ.
 આશા અને તૃષ્ણા ભરેલા, વિષને તું વામશે,
 આપીશ અનુપમ આંખ તુજને, દિવ્ય ધામ બતાવશે;
 જન્મો જન્મ ઋણી તમારી, દેવ ! આ સરલા થશે-ભવબંધ.

૧૨

દુઃખીને ડરાવે શાને, મરેલાને મારે શાને;
 બળેલા બાળે શાને, વેરી વિધિ !
 રીઝાવી સતાવે શાને, સતાવી રીખાવે શાને;
 રીખાડી જીવાડે શાને, દયાના નિધિ.
 શશિને કલંકો દીધાં, ગુલાબો મનોહર કીધાં;
 કીધાં ત્યાં તો કાંટાં દીધાં, દીનોનો નિશાસા દીધાં;
 નિયંતા તેં આવી શાને, અનીતિ કીધી-દુઃખી.
 ચંદનને કુસુમ ન દીધાં, સાગર જળ ખારાં કીધાં;
 અમૃત કહી ઝેર દીધાં, જીવન અકારા કીધાં;
 રમણી હૃદયે આશા નિરાશા દીધી-દુઃખી.

૧૩

મારે અંતર બગીચે ખીલી પ્રેમ કળી,
 કરમાયે રસથી લીની, રસિયા રસભાળી વિના,
 પાંખડી તલશે વિલશે, અમૃત મહેરામણુ વિના;
 બહુ પરાગ ભરી, છે સુવાસ ભરી-મારે.
 અમી ભરી કુંજ જેવા, શાણા છે રસથી લીના,
 ભુરકી નાંખી કયાં નાસો, નાથ નગિના;
 આવો આવો (૨) તલસાવો શાને વિલાસી બની-મારે.

૧૪

પ્રિય સરલા કેયમ વિસરાયે,
 રહી હૃદય વસી પ્રમદાએ-પ્રિય.
 ચંપક કળી ભલે હોય સુવાસિત, મધુકર નવ લોભાયે;
 પ્રેમી વસ્તુને પ્રાણ અર્પતો, કેદી કમળમાં થાયે-પ્રિય.
 ચંદ્ર બ્રાન્તિએ પ્રેમી ચકોરી, અગ્નિ પ્રીતથી ખાયે;
 એજ સનાતન રીત પ્રીતની, અન્યને શું સમજાયે-પ્રિય.

૧૫

તમે વહેલા (૨) વચને પળજો રાજ ! વહેલા વચને પસજો;
 અમ વિનતિ અંતર ધરજો રાજ !-વહેલા.
 શિર છત્ર છે નાથ અમારા દિલથી પીડા હરજો રાજ !-વહેલા.
 ટળવળતાં અમ રંક હૃદયને, શશિ સમ શીતલ કરજો
 રાજ ! વહેલા.
 વધુ શું કહીએ અંતર્યામી, તાપ ત્રિવિધ અમ હરજો
 રાજ !-વહેલા.

શૃંગી ઋષિ.

૧૬

મધુરસો મલય પવન મહેકે !
 માલતી તરુવરે લહેકે !
 પુષ્પ તણી પરિમલ બહુ જહેકે !
 સખી જો ! શોભા ઉપવનની (૨)

x x x

અંગ તવ અનંગથી જહેકે !
 મદન તણી પુલવાડી મહેકે !
 લલિત તારી આંખલડી લહેકે !
 પીડા અમે પ્રમાણી અંતરની (૨)

x x x

સરવર કમળ પરાગ વહે !
 તરુવર કીચા ઢળી ઢળી રહે !
 પંખીડા મધુર મધુર કંઈ કહે !
 સખી જો ! શોભા ઉપવનની (૨)

x x x

અંતરે ઉડો ઉમળકો વહે !
 જૂઠી તારાં લોચનીયા શું કહે !
 અલી હવે હા કહે કે ના કહે !

x x x

૧૭

માયાના મર્મ કહો કોણ કલે !

અઘટિત ઘટના અટપટી રચતી પગટાયે પલપળે-માયાના.
પ્રહ્લ જ્ઞાનમાં મગ્ન થઈ જે, રમણુ ધ્યાનમાં કરે;
એવા મહા મુનીશ્વર ભૂદયા, ભાન માયાના બળે-માયાના.
ક્યાં સુન શૃંગી માત ક્યાં હરિણી, નામ નિશાન ન મળે;
નિજ માયાને નિમિત્ત કરીને, હરિ ચહાય તે કરે-માયાના.

૧૮

હું તો જોગણુ બની છું, મારા વહાલમની;
વહાલમની પ્રેમ આલમની.—હું તો.
વનવનના મહેલ પ્રિતમ ! તારા વિષુ સુના છે,
તીરથના ઘાટ પ્રિતમ ! જોગીથી જુના છે,
રસિકા એ રસના ઉપાસકની—હું તો.
તરૂ તરૂને પાને પ્રિતમ ! નામ જો તારૂં છે,
રેખા રેખામાં પ્રિતમ ! ભાગ્ય જો મારૂં છે,
દાસી એ દિલના દિલાવરની—હું તો.

૧૯.

આલમ તણા ચોગાનમાં, જ્યાં ચાંદની ચમકી હતી,
ખેઠી હતી ત્યાં બાગમાં, એકાંતમાં ઉર રીઝવતી;
પુલ વીણતાં કંટક ખુન્ધ્યાં, સુકુમાર રમણી પાયને,
પ્રેમાંશીજન તે કાઢતો, એ ચિત્ર નયનોમાં સ્પુરે.

૨૦.

વાહ ઋષિરાજ ! લાગો બહુ વહાલા વહાલા !
શિર કેશ છે સુંવાળા, બહુ કાળા કાળા.—વાહ.
જાણે બ્રમર માળા, વળી જોલ બહુ રસાળા.—શિર.

હરિષ્ઠી નયન વદન ચંદ્ર !

જેતાં મને થાયે પ્રહ્લાનંદ !

શીખવીયે મીઠા મદન મંત્ર,

બતાવીએ રતિ આશન તંત્ર;

* * * *

ચાલોને મુનિબાળા ! જોવાને મદનશાળા.—શિર.

૨૧

હારે ચાલો ચાલો સલુણા રસકુંજમાં !

મીઠી મળ માણોને રસ કુંજમાં.—હારે.

ખીલી સુંદર શી કુંજ !

* * *

માંહી પુષ્પોના પુંજ !

* * *

શુંજે બ્રમર જુઓને ઉછરંગમાં.—હારે.

૨૨

હવે હું અલખ યોગ સાધીશ, જીવન તણી જય યાત્રા માટે;
સમાધિ રનેહની સાધીશ, જંગત તણી વાટે ને ઘાટે.

સ્નેહી જોડીને સ્નેહ ધમ'માં, સફળ થશે સંસાર;
 અલખ મંત્રથી ઉઘાડશું, અમે અક્ષય સુખ ભંડાર-હવે હું.
 પતિત પાવની ભાગીરથી સમ, વાણી આપણી શ્યામ !
 દર્શાવે મને પગલે પગલે, પરમ બ્રહ્મના ધામ.-હવે હું.

૨૩

રસ સુંદરીની રસ સુંદરતાં, તમે જુઓ ઉઘાડી આંખો,
 હવે તમે જુઓ ઉઘાડી આંખો;
 ભરછક અમૃત ભરી કટોરી, અમૃત લઈ લઈ આખો (૨)
 હવે તમે જુઓ.

વદન હેમ જ્યેતિ વસી, નયને પ્રેમ રસ જ્યેત.
 હેત્રી કરે અમૃત તણી, આત્મા અમીરસ જ્યેત.

આશા ઘેત્રી તમ હૃદય ઉરના,
 રસિયાવાસી બની સિંચો મધુરતાં;
 લાવો રસિકતા, મમ મનગમતાં (૨)-રસ સુંદરની.

૨૪

ભાવિ પ્રાપ્ત્ય.

મને મારીને રથને ખેડોરે, બાળા રાજરે;
 કાં તો યુધ્ધમાં સાથે તેડોરે બાળા રાજરે.
 મને પારણું જીલાવ્યાના કોડરે-બાળા રાજરે.
 માથું સ્વામિ તમ સરખી હું જોડરે-બાળા રાજરે.

હું તો પાલવ પાથરી પાય લાગુરે-બાળા રાજરે.
 નાથ ! વિનતિ વારંવાર માગુરે-બાળા રાજરે.
 વિકટ વેળાએ આમ નવ છાજે વીરાંગના બાળારે;
 ઘોર નાદે સંગ્રામ પ્રિયા ગાજે વિરાંગના બાળારે.
 પળમાં કૌરવ સંહારી પાછો આવું વીરાંગના બાળારે
 વીર હાંકે સંગ્રામને ગજવું વીરાંગના બાળારે
 મને સાથે સંગ્રામે લઈ જાઓરે બાળા રાજરે
 નાથ ! નમેરા આમ નહિ થાઓરે બાળા રાજરે
 વિજય વાટડોએ સ્વામિ સાથ આવુંરે, બાળા રાજરે
 વીર રમણીના નામને દીપાવુંરે બાળા રાજરે
 લખ્યું હશે તો ભેળા થાશુંરે બાળા રાજરે
 નહિ તો સ્વર્ગમાં સાથે જાશુંરે બાળા રાજરે

૨૫

મારા કેશર ભીના કંથ ! હો ! સિધાવોળ રણવાટ,
 આંગણુ રણધ્વજ રોપીઓ હો ! કુંજર ડોલે દ્વાર;
 બંદી જનોની બિરાદાવલી હો ! ગાજે ગઢ મોઝાર-મારા.
 જય કલગીએ વળજે પ્રિયતમ ! ભીંજશું કાગે ચીર
 નહિ તો વીરને આશ્રમે મળશું હો ! સુરગંગાને તીર-મારા.
 રાજમુગટ ! રણ રાજવી ! હો ! રણઘેલા રણધીર !
 અધીરો ઘોડીલો થનગને નાથ ! વાધે રણે મહાવીર-મારા.
 (વિમાનમાં બેસી સ્વર્ગે જતાં) (કવિ ન્હાનાલાલ)

અંતે ભાવિ પ્રબળતા, આવી ઉભી રહે હજાર સંયોગે;
હોનહાર નહિ ચૂકે, ઉદ્ધમ કરો ભલે તન મન ભોગે.

૨૬

પરણીને પરાધીન થાવું, સાસરીયામાં જીવુંદે....સખી. (૨)
સ્વામિ સહુણો હોય નહિ તો ટાઢે છાયે સુકાવુંદે....સખી. (૨)
પરણ્યા પહેલા ચિત્ત હરે તો, સાકર દુધ ભેળાવું;
રસિક વર વિના દિનરાત્રિ, જોળનમાં કરમાવું—પરણીને,
પ્રેમ વિનાનું પરણવું એ, ભૂખ વિના જેવું ખાવું;
સ્વામિ સાથે મન વિનાનું, રાગ વિના જેવું ગાવું—પરણીને
નણદલ વીરા હોય જો સારા,તતો તો સોહાગણ થાવું;
સરખે શરખી જોડ તો, ગંગામાં જેમ ન્હાવું—પરણીને.

૨૭

રમતીતી (૨) વિશ્વખાગમાં, મન કલ્પિત સ્વામી મનાવતી.
ફરતીતી (૨) પુષ્પ પરગમાં, જીમર જીમણ નિહાળતી;
ઝોરી મટી મુઘ્ધા બની, સૃષ્ટિ અનેરી નિરખતી;
મુઘ્ધભાવ જગવાત, કંઈ કંઈ મનોરથ ખાંધતી—રમતીતી.
આવી અચાનક વાદળી વિજ્રમ વિષમ વર્ષાવતી;
આપું હૃદય કે ના હજી, હીંચોળે ચિત્ત હીંચત્વતી—રમતીતી.

૨૮

રાજાજી ! નોકર અમે રણવાસનાં,
નથી અંગ વસ્ત્રો ભૂપતિ વિલાસનાં—રાજાજી !

છો દાસી તમે મીઠા મન્મથને મનાવવા,
 રાણીની દહાણુ દેવા હું આવ્યો છું મણાવવા;
 ઓરાજ ! શું સમજી આવું જોલો પ્રકાશમાં—રાજજી !
 પંખી સુંદર પુલ કળી કેમળ, મધુકર મોહ્યો આશે,
 રસનો લોગી રસ ચાખ્યા વિણ, આશા લંગ કેમ જાશે ?
ઓ.....રાણી આવ્યાં !!
ના.....નથી આવ્યાં,
 રાજવી કંઈ લાજે, મુંગા જાઓ અવાસમાં—રાજજી !

મધુ-ખંસરી.

૨૯

રાધા છો કાનનાં દુલારી, જાઉં હું વારી,
 શાને લજવ છો કુમારી !
 નાદાની તારી—રાધા.
 ભૂલ્યાં ગોપાલ હૈયાહારને મ્હેયારી ।
 હારી હું હારી—રાધા.

૩૦

ખંસી મહિં પ્રાણ વસ્યા હાં શ્યામળા,
 ખ્યારી એ પ્રાણથી !
 કાન કેરી હૈયાહાર એ માનીની !
 ગોપી શું કામની ?—ખંસી.

હો ખંસી કે ગોપીઓ, કાન તણાં સૌ પ્રાણુ;
રાધા, ધેનુ, ગોપ, વ્રજ. સહુપર એ કુરબાન,
વાણી વદી જાદુ ભરી. હૈયુ હરી સ્મિત કરી,
હાં કાનુડે ભૂલાવ્યાં ભાનથી—ખંસી.

જાગી જ્યોત જાગી હૃદયની જ્યોત જાગી,
ખંસીઓ સાથ વાગી, આત્મની તાલિ લાગી,
બ્રહ્મની ધૂન મધુરાં એ સુભાગી—જાગી.
સ્વર્ગ અવની સૌ સુહાએ,
હુઃખ દિલનાં સૌ શમ.એ,
સૂર ઉર ઉરની પૂરાએ,
થાળે સ્નેહયોગી, સ્નેહભોગી, સ્નેહરાગી—જાગી.

પ્રાણુ પ્યારાં એ,
મીઠડાં એ, રતિસમાં એ, લજ્જે સુહાએ નેનરે-પ્રાણુ.
રતિશી કામજુગારી કાયા,
મદન મોહન વાહુ રાયા !
ઉતરી આલમ મોહુ માયા,
વરો આ બહાલમને !—પ્રાણુ.

૩૩

મોરી યૈયાં ન પકર, ગિરધારી શ્યામ,
ચલી ભરન નીર જમુના કે ધામ—મોરી૦
તુમ તો જાયે સોતન સંગ રહેતે,
અળ તો સનદ પ્યારી, શ્યામ—મોરી૦

૩૪

આમા નવ વન રસભર નારી,
શોધતી હું મહાદેવી હુલારી,
લેટયાં પ્રાણ સમાં માલી—આસા.
પ્રાણ આદેશ શિર સાટે ધારી,
થાઈશ હું જલધારી—આસા૦

૩૫

જરાં કહોજી સાવરિયા, શાં જાદુ કર્યાં ?
જાદુ કર્યાં, મન ઘેલાં કર્યાં,
હતું મમ દિલ લેજું બાળ, નહિ સમજ્યું કુમારું, કંઈ
કાતિલ તમારા કામણે, બાળાં દીવાની થઈ;
જીગર અમ લૂટી લઈને ના દગ પાગલને દેશે કંઈ,
જીવન વિનાની વેત્રીને પ્રીતિના પાણી પશે નહિ—જરા.
હર્યા અમ પ્રાણ નેહે નાથ, કઈં વિનંતી સતાવો નહિ,
મોહન તમારાં હાસ્યથી, નેનો નચાવો નહિ;
શરમવશ મુખે કહેવું શું ?—દયા ધાયલની લાવો કંઈ;
શરમ આંખોની રહેતી હો, કલેજાં ફૂણા કાપો નહિ—જરા.

ભાગ્યોદય.

ભાગ્યે જે કષાયું જરૂર તે થવાનું,
 લખે જે વિધાતા ન ફેગટ થતાં.
 કરો બળ સામે મિથ્યા તે જવાનું-ભાગ્યે.
 માતુ ઉદરે જવ બંધાય તન આ,
 એ દેહ માંહે પ્રવેશે જ્યાં પ્રાણનો પવન આ,
 ત્યાંથી છપાયે કેવું છે જીવન આ,
 સમજોને શાસ્ત્રા, છે વેદનાં વચન આ-ભાગ્યે.

૩૭

દિલ માઈ આ દીવાનું ફટકયું ફરે છે ક્યાં ક્યાં ?
 જેમ જેમ લગામ ખેંચુ જઈ જઈ મરે છે ક્યાં ક્યાં ?
 પૂનઠ પીંજરામાં હુ પંમણી ખુશીથી,
 તોહ પગડી પાંખો ફેકટ ફરે છે ક્યાં ક્યાં ?
 જીવાનીઆ મુંઝવે, પણ સત્ય કેમ છોડું ?
 તોયે હૃદય પ્રણયની ખ્યાલી ભરે છે ક્યાં ક્યાં ?
 ક્યાં ક્યાં જીગર ચીરાયે, ક્યાં જીંદગી સુકાયે,
 જાણું ન આંખમાંના આંસુ ખરે છે ક્યાં ક્યાં ?

૩૮

મને વરવાની આશામાં,
 જોને પર પેલા સલામો ભરી રહ્યા-મને.

જોખનનો નવ રંગ ચડ્યો તને અંગ અંગે સખી,
 ખીલ્યું અનોપમ રૂપ મનોહર-પેલા સલામો.
 મીઠાં સુણાવે ગીત કાગણુ જો પ્રેમનાં,
 શૃંગારો મોકલે વસંત આ,
 બન્ને રસીકવર બાઈ મળ્યા તને,
 ખોળે કાં કંતને ?
 વરને વસંતને,
 ખેલાવશે તને-પેલા સલામો.
 દુરથી પવન મારે અંગે લપટાય છે.
 ભમરો આ કંઈક કહી જાય છે,
 ગાંઠા બન્યા છે બેઉ તારી મીઠાશમાં,
 રસના ઉદ્ધાસમાં,
 બાહુના પાશમાં,
 ખેલે વિલાસમાં-પેલા સલામો

૩૯

પાથ કોણ મને પ્રીતીના ઘુંટડા,
 ગોળ્યા મેં કૈક કૂલ કાલ્યા ને કૂટડા-પાય.
 પરણ્યો પડ્યો રહ્યો છે પારકી પંચાતમાં,
 મૂને બોલાવે નહિ દીમાં કે રાતમાં,
 વરતો મળે હજર નાતરીયા નાતમાં,
 મનના રીઝે એવી વાતમાં—પાય.

આંખો પરે અંધારી પરે પુરી છવાઈ,
 સત્તા તણાં ગુમાને બુદ્ધી એ ઉંધી સૂઝે,
 પીડો તમે, મારો મરે રયત રીખાઈરે....આંખો.
 આ રાંકડી રૈયત કદી સોંપી તમોને ઈશ્વરે,
 એને પ્રીતીથી પાળવી કે મારવી એને અરે ?
 લાખો જીગરમાંના નીસાસા કેા કદી બુઝું કરે,
 માટે દયાની દ્રષ્ટિથી પાળો પ્રજાને આદરે,
 સંતોષ જ્યાં પ્રજામાં, આખાદી ત્યાં સવાઈ,
 જ્યાં ધર્મ રાજ્ય ચાલે, ત્યાં રામની દુવાઈ-પીડો.

ઓર્ચીતાં કુસુમ બાણ મારી, ઓ ખ્યારી,
 રંગીલો કાન ક્યાં ગયો,
 મીઠા બોલ બોલી પ્રસાવી છખીલો કાન ક્યાં ગયો ?
 હું હું હું અકેલી વનમાં,
 અરે હાં, છુપયો ક્યાં લાડી લો ?-ઓર્ચીતાં.
 મદુદી લઈ હતો ગઈતી મહી વેચવાને,
 લુટી લીધી નંદલાલે,
 બુલેલી ફસેલી થૈ ઘેલી જળેલી, બતાવો રસીલો
 ક્યાં લાડીલો ?-ઓર્ચીના

૨૨

૪૨

આલોણ પીયા ખેલો આજ હોરી,
તારા રંગ ભરી પીયકારી સોનેરા,
દેહ ભીંજાય જો ગોરી ગોરી મોરી-આલોણ.
તું વસંતની વેલડી, દહેરે લળી લળી જાય,
તેમ તેમ મોહન મંત્રથી, મુંજ મન ઓલાં ખાય,
પીયાં તારાં ઘેરાં નેનાં,
કમુંબલ ઘેર્યાં નેનાં,
કેડે ના જાળે વહાલા,
રંગ ચુવે ને ભીંજાય સાડી મોરી-જી પીયા ખેલો.

૪૩

કોણ વિદેશી મારા મનમાં વસી રહ્યો ?
મોહની મુન્તી જોઈ કાળજી કોરાયું,
હાયરે ન જાણું કયારે મરું સ્વીત ચોરાયું ?-કોણ.
પ્રાણનો જીવન થયો, પણ નવ પીછાનું,
જાણું છે આધાર, પણ નામ ઠામ ન જાણું
અજાણ્યો પ્રીતમ મને પાવરી કરી રહેલો-કોણ.

૪૪

જહેલી ચૂમીનો લેવાને લાવ,
આમ યાચો કાં ઉતાવળા ?
કોઈ દેખી જો જાય મરું લાજ હું હાય,
પ્રીત હાસ્યથી ખોલાવે અધર,

કેમ છેટાં રહ્યું જાય ?-પહેલી.
 મોંઘાં નવી સ્ત્રીની પ્રીતીનાં મૂલ છે,
 તેમાં અમારી ચૂમી તો અમૂલ છે.
 એકવાર કંઈ એ પાન,
 જાઉં થઈ હું તુજ ગુલામ-ચૂમીનો.

૪૫

ભાગ્યની ગાડીયે, ઉઘમ ને અભિમાન,
 જોડયા એ યે બળદીયા, નસીબ ગાડીવાન,
 સુખ દુઃખે ભરી, આ મુસાફરી,
 કરમે જે ઠરી કરવાની પૂરી,
 નહીં વધે ઘટે તેમાં જરી,
 જીવની શક્તિને પ્રબળ બુદ્ધિ,
 કા ગણો તમામ નકામાં ?
 નકામાં તમામ એ નકામાં, ન થાયો બાપુ સામા;

સાખી.

જીવ ભાગ્ય ફળ ભોગવે, પૂર્વે કર્મ અનુસાર,
 વાવેતર આ જનમનું બીજે જનમ પાનાર;
 ચાહે તે કરે, ને મથી નરે,
 ભાવી ના ફરે, કોઈ દી ખરે,
 જે લગ્યા લેખ તે હિતરે.
 સદ્ વિચાર, સાધન, પ્રયત્ન,

કાં ગણો તમામ નકામાં?

નકામાં તમામ એ નકામાં, ન થાઓ ખાપુ સામા.

૪૬

સરસ્વતી-ચંદ્ર.

હળી મળી સહુ આલીરે પ્રીતે રીતે યજ્ઞન ઉમાવરનું કરીએ,

મૃગમદ્દ ચંદન અગર સુગંધિત ઉતમ વિધિને આદરીએ,

બહાલ ધરીને વામાઓ વ્રત ધરે,

શંકર તે સતીને સુખ અરપે આ.....

શ્રીનો સૌભાગ્ય હાર, સ્વામી શૃંગાર છે.....

એ સુખ અખંડ સદા શિવથી મળનાર છે.....

એવું જાણી શાણી સ્નેહે સ્મરીએ આ.....

ભવ ભવ કારણ, ભવજલ તારણ,

સદાય અરણ્ય શરણે ચિત ધરીએ;

શિવ ભક્તિવર, વરસુખ દાયક,

બહાલે વર વાંછિત વરીએ આ.....

૪૭

ઓહો કરમગની, પલટી મતી મારી,

તણ નગર ઘર, દુર સ્વજનથી,

ઉર રહી ફિકર ભારી, તણ સુકુમારી-

ચંદ્ર કુસુદ તણ હુએ હોની-નલ.

રજની કરી અંધિયારી દીન દુઃખીયારી,

હે....ચન્દ્ર ધીમાંરે પ્રકાશો ગગન મંડળેરે;

હે....અમીરસ સીંચી સ્નેહ નજરથી લગાર બહાલી

કુમુદને વિકસાવવારે,

શિતલ વિમલ કિરણના કર સ્પર્શથીરે,

દૂર છતાં પણ દિવ્ય સ્વરૂપનાં દર્શથીરે,

ખિલાવો કુમુદ જરીરે. રસીલી તાં રસભરીરે, બહાલ વધારવાંરે

જલમા વસતી કુમુદિની, ચંદ્રમા વસે આકાશ;

જે જેના હૃદયે વસે, તે વસે છે તેની પાસ,

રખે ચંદ્ર ડુબાઓ સજલ વદળેરે,

પ્રેમી કુમુદને ડુબાવી વિરહાશ્રુજળેરે;

પડી પક્ષીની સ્નેહ સરોવરેરે,

પ્રેમ મંત્રથી આરાધે ચંદ્ર આંતરેરે,

મુગ્ધા પ્રીતિવશ કુમુદિની, તમ દર્શમાં છે આશ;

રખે તથજ કરતા પ્રભુ દુર દ્વિપાંતરે નિવાસ,

જે જે પ્રલય કાળના તોફાનમાં,

કરતા ઉડા ધરણી તલમાં વાસરે,

કરવી પ્રપુલ તજ કુમુદને,

શિતળ ઓ અમૃત જિંદુ વરસાવીને,

કોમળ કલીપર આણી આંતર બહાલરે;

કરજો પ્રપુલ પ્રિય કુમુદને.

૪૯

પાપોના મોહડાં કાળા, સતીઆની ગોલખાલા,
 થન થન કુટલ મન શું કરે, તન મન કરી લે તું ભલે,
 દોરી છે સહુ તુજ, હાથમાં જગનાથના.
 શું કરે ભલા વૃથા બડાઈ પ્રભુ કરતા, જગધરતા, સંહરતા,
 અદલ ઈન્સાફ તેના હાથમાં નાદાન કર ગુમાનના
 પાપીને ધારણા થાય અંતે ધુળધાણી,
 તજ શઠતા દુર્જનતા મન ફૂરતા, નિષ્કુરતા.

૫

માનસ-સરમા ઉછરેલી તું દિવસ કેમ અહીં કહાડે,
 સારસ શુદ્ધ તરે વિકસેલાં, અલિ કુલ ગુંજ માંડે-માન.
 માંડી ગુંજ એ સરી જાતાં, સુરભી પરાગની માંહે;
 સુરભ પરાગ કરે સુરભી ખરી, પ્રસરે સલીલ પ્રવાહે-માન.
 એ માનસ સરમાં ઉછરેલી ! પડી અહીં તુ આજ;
 મલિન દેડકાં ભર્યાજ ખાડામાં પડી હંસની હાય !
 માનસ સરમાં ઉછરેલી ! તુજ દિવસ અહીં કેમ જાય.

અરસ્વતી-ચંદ્ર ભાગ ૧ પા. ૬૪.

૫૧

પ્રીતિ કરી શું તરછોડી પરદેશી,
 હાં છોડી પરદેશી, હાં છોડી પરદે.
 પૂરી પંખીણી પ્રેમ પાંજરમાં.

આખર પાખ મરોડી પરદેશી, હાં છોડી પરદે.

ત્યાગી કુમુદ વન ભટકી એા ભ્રમરા.

આવ્યો અહીં શું ફરી દોડી પરદેશી;

હાં દોડી પરદેશી, હાં દોડી પરદે.

ઉડીજા ઉડીજા પંખી મુસાફર,

રેન રહી છે હવે થોડી પરદેશી,

હાં થોડી પરદેશી, હાં થોડા પરદે.

પર

શીતલ ચંદ્ર જેવું વદન કાન્તીમાન

નયન મીચી લે તું શાંતીથી વિરમ,

જાણે જઈ ભેટું એવા ઉમળકા આવે છે;

ખેડૂં કંઈ ખેડૂં ત્યાં તો શરમ દળાવે છે;

કાંઈ કાંઈ અંતર થાય થાય થાય ના સહેવાય.

થર થર થર કંપે કાયા, સ્વર ધરડાએ છે;

આણ ત્યાં ચરણો અન્યોઅન્ય અથડાએ છે;

લાગી લાગી હાં સ્મર લહાય લહાય લહાય અસહાય.

જાગેજા જાગે વહાલા નીદ્રાં વીસારી દ્યો

રાગી ચઈ ત્યાગી વહાલા ત્યાગી સમાધી દ્યો;

લળી લળી લાગું હું પાય-પાય પાય દોળું વાય.

મને ખ્યારી લાગે હાં છબી સુંદર મોહન વરની
 મોર મુકુટ પીતાંબર સોડે ગણે વીજ્યંતિ મલા,
 વંદાવનમાં રાસ રમે હરી રાધા રમણ રૂપાળા,
 રશીયા રસ તરશ્યા રસીઝીના રસિક અધર ચુમંતા,
 પીન પયો ધાર મરદન કરી હરી ભાવથી ભુજ ભરંતા.

અયસે પાપી નર કોવેંગે કલભુગમેં.

પગડી બાંધે પેંચ સવારે હુમક હુમક પાઉદેંગે,
 ગલીઓં કે બીચ ફીરે જાતરે, નાર પરાઈ પાપી તકત
 ફીરંગે—

ભુખે ખ્યાસે સાધુ આવે, અપટી ચુન ન દેગે,
 સાલા સુસરા રેજા જગાવે, ભાઈઓસે પાપી રાડ લડેંગે—
 લાલ સ્થંજ લોહિયે પાપી હે ઉત્તરે સાથ બધંગે
 તુલસીનાથ ભગે લા નાથ તપ પુન્ય દે નો સંગ અલેંગે—

અલખ લેહુ લગીરે જગની માયા હવે ત્યાગી
 જનમી જીવ જગતે જીવન વ્યર્થ ગયું
 માનવ તન આ ધરી ન સુકૃત કાંઈ થયું,
 હાય ઓય હરધડી કરી જીવ જની સ્વાર્થમાં અંધ
 માયા મોહ નીશા અંધારે ન સુઝયો સારો પંથ.

શું ધન ધરણી ધામ યુગા રૂપી રંગથી
વસ્તી વાડી યાગ બંગલા પ્રસંગથી
વીજળીના ચમકાર ચરીખો માયામય સંસાર,
અદ્ય ઘરી આરામ મને નહીં મન કાંકા માર.

પદ

પરણીને પરવશ થઈ રહેવું, પિંજરમાં પુરાવું,
સુખમાં ફરતા સ્વતંત્ર હોને બંધનમાં બંધાવું,
પરણી પસ્તાવું વળી પાછું રંડાવું.

રસ લીના રંગ રસીના નવે રસનાં રસબન થાવું;
અધર સુધારસ પ્રીતિ અટુત પીવું ને વળી પાવું.

પરણી લહાણુ પાવું સુખી સંસારે થાવું.
લોગ તેટલા રોગ સમજવા વિષય વિષ નવ ખાવું,
ઝેર હળાહળ અમૃત પાત્રી નવ પીવું નવ પાવું.—
રચી ઈશ્વરે સૃષ્ટિ એવી, પાપ ગણે તું શાણી ?
શીવ સાધુ યોગેશ્વર નોએ રાખે સંગ ભવાની.—
રહી ગારગી બાળકુમારી, સરસ્વતી પણ સાથે,
પ્રવીણે પણ પતિને પરણ્યાની પીડા ન લીધી માથે—
દૃઢ યોગી પણ લોગી બન્યા મયામાં લપટાયા,
ચંચળ મનના ચક્રોળે ચટ્ટી ભલા ભલા ભરમાયા.—
મુંદર વનની કુસુમ કલ્પી તું, બની હાર હૈયાનો
રસિક તણે હૃદયે વળગી કર સફળ હેતુ જીવ્યાનો.—

હું પરણું કદી નહીં, પીડા ધરું નહીં શીરે કદાપિ સંસારની
 રહું આનંદકુમારી, અદા બ્રહ્મચારી હું ભક્તિ દરું વિશ્વાધારની
 પ્રાણ તણા પિંજર વિષે પરવશ થઈ પડવું નહીં,
 સંબંધીઓના બંધની બેડીથી તન જરવું નહીં.
 આ નાટકી સંસારની દુબ્ધા મહીં મરવું નહીં,
 અમૃત ગળીને વિષય વિષ પીવાનું મન કરવું નહીં.
 જુઠા માયા અંધરમાં હું પડું નહીં રહી વાત હૃદય વિચારની

શાંત સમાધી ધારી શું જોઈ જાણે એ જોગી બાલ;
 દારે તમારે એ આવી ભીખારણ ભોળી બીચારી બાળા
 બ્રહ્મ કલંકિત પ્રેમથી વંચિત સંચિત પાપની શાસા;
 બંધી વિષ્ણુટી વચનની જુઠી, ભગ્યની પુટી ભાંગા,
 ત્યાગી ઘરજન વનમાંડી આવી રાત અંધારી દોરરે
 ભવ જંગલમાં ભુત્રી ભમું ત્યાં મળ્યાં લુટારા ચારરે
 લુટી શોભા સુખ અને લુટ્યાં સહુ શણગાર;
 પછી પ્રજાળી પ્રેમદા ધગધગતે અંગાર.
 અલગ થયાં શું યોગી મહારા, અલગ અલખ જગાવો
 શરીર સળગતાં, શેષ વિષ્ણુતિ, અંજની અંગ લગાવો.

થા પ્રિય કુસુમ હૃદયેશ્વરી
પતિની નેત્રમણી થઇ રહી મનહરી—
વરણાળા વૃત્ત વિસરી—

ખેન વચન તમ હિતકર માની, પતિ ચરણા ગળુજ સેવી;
સતિ સૌભાગ્યવતિ સુખદા; થા; ગણીપતિ પ્રભુ ગ્રહદેવી;
રહે સુખી સાગર સંગમ પામી, ઘેલી ગંગા ગૌરી, ધા.

સતી દ્રોપદી.

ધર્મ ધુરંધર શ્રીયદુનંદ જયજગ વંદન સ્વામી રામ
જગદાનંદન કંસ નીકંદન પંકજ ચરણ નનામી રામ;
સંત સતી સુખદાયક જનના, સહાયક દીનના,
વિશ્વંસર વ્યાપક જળ સ્થળના, શરી દીનકરના;
ગૌપ્રાદ્યુ પ્રતિપાલ લાલજી, પાંડવ રખવળ જોને,
દ્રોપદી કેરા દાસ દયાળુ કૌરવ કુળના કાળ જોને;
ભારત ભવજળ તારક સ્વામી પાર્થરથના ગામીરામ

હો કનૈયાજીરે અમને માયા લગાડી અલબેલા
વનમાં વેણુ વગાડી અલબેલા— હો.

ખંસીખટ પનઘટ નિકટ, ત્રટ ચમુના ચહુવીર
 નાથે નટવર નંદના, હુરી હુળધરના વીર.
 લીલી લવિંગ લત્તા શોભિતાજીરે,
 લીલાં વન વૃક્ષ વેલ વાડી ઓનાજીરે મારા વાલા—લી૦

x x x x x

ચાલો સખી જઈએ ત્યાં જ્યાં વસે વૃજરાજ,
 નીર ભરતાં પ્રભુ મળે મળે એક પંથ લે કાજ,

x x x x x

રસીયાજી રાસ રમાડોરે ચમને રસીયાજી રાસ રમાડો.

સમીરે સંધ્યાની આવી ગરખી સાહેલી.

આનંદ અંગે પમાડોરે ચમને રસીયાજી રાસ રમાડો.

ખંસીખટ સમખટ નહીં, નંદવામ સમ ધામ,

વંદ્રાવન સમ વન નહીં, વૃષ્ણ નામ સમ નામ.

કાનજીને માથે સણી જડ્યા મોળીયાંરે

તારા મોળીયાંનો ખડો ખડો ઠાઠ

ખમા ખમા રૂપાળા કાનને

કાનજીએ પીતાંબર પેરીયા કાનજીને કાને કુંડલ હૈએ—હાર

ખમા ખમા લટકળા કાનને—હો કનૈયા--

શામળીયાજી કરજો મારી સ્હાયરે,

બહાલા ગરૂડે ચડીને વે'લા આવજોરે;

શ્યામ સલુણા સુભદ્રાના વીરરે.
 આ દીન બાળાની લાજ દયાળુ રાખજોરે;
 છોગાળા છે વાત છેલી નથી કોઈ માફં બેલી
 વા'લા તુજ ગુણની ઘેલી દામી દુઃખમાં દુખેલી
 દુઃખીનીની દાદને ફરિયાદ અંતર લાવજોરે.
 દ્રોણ કર્મ અંડાળ દ્વેશશન નિર્દય અરે,
 જોતાં પાંચ ભર્તાર પાપી પટકુળ તાણુતો;
 વા'રે આવોને, દયા દીલ લાવોને
 નાથ છું અનાથ નારી ભરૂંસો છે ભૂદર ભારી,
 જેવી તેવી છું ત'મારી વા'લા દેશો ના વિસારી
 હોતે હળધરજીના વીર આવી ઉગારજોરે. વાહલા.

૬૩

વા'રે લાલા મોહન ખંશીવાલા,
 ઠગો છો શાનેરે સલુણા,
 જાણી જાણી તમારી મેં ઠગાઈ
 પ્રીત ખાંધી હવે હું પસ્તાઈ.
 પસ્તાઈ પુરી કાના ઠગાઈ હું તો કાના,
 રસભીના રંગીલા શરમાળા શામળીઆ-વારે.
 શાને સતાવો વાલા વાતે ઉડાવોરે,
 એરી એરી લાલા વાતે ઉડાવો;
 મેં જાણ્યા સરવે ચાળા અરે જાણ્યો નંદલાલા
 વૃજલાલા, ગોવાળા છપીલા છોગાળા-વારે.

સખી સ્વપ્ન મહીં મનમોહનમેં, નીરખ્યા એકાંત વિષે સયને
 શરમાઈ રહી રતિ નાથ મહે, મુખથી કાંઈ ન બોલાય અરે;
 વિનવે અતિ વલ્લભ બહાલ ધરી, નવ ઉત્તર મુખ અપાય જરી
 નિયું જોઈ રહી દ્રગ પ્રેમ ભરી, ખણ્ણતી પૃથ્વી નીજ પાય અરે;
 કર સાહી રસીક રૂદે વળગ્યા, કરતાં બળસેન થયા અળગા,
 તુટી હાર ગયો એ રકઝકમાં, કસ કંચુકીની છુટી જાય અરે;
 છુટી કેશ ગયા વિખંગાઈ અરે, ગઈ દેહ કળી કરમાઈ અરે;
 ગયાં શ્વેદથી વસ્ત્ર ભીંજાઈ અરે, પણ નાથ થયા નગણાજ અરે;
 મનથી મન સેજ ગયું પીગળી, જેમ સાકર દુધની સંગ ભળી,
 કીધા ભોજન નાથની સાથ મળી, મુખવાસ સુવાસ અપાય અરે
 મુખ તાંબુલની પીચકારી ઉડે છે અચાનક નાથને અંગ પડી,
 સખી તે રજની અને તેજ ઘડી રસીયો રીસ લાવી રીસાય અરે,
 સજી શસ્ત્ર શરીર શું અથ્થ ચડી રણ જાય પિયુ અરે હુંથી લડી
 સખીઓ વિનવું તમ પાય પડી કરો જે રીતનાથ મનાય અરે.

વા'રે આવો વિઠ્ઠલ વનમાળી,
 પ્રથમ વચન દાન આપ્યું તે સંભારી;
 ઝોથ નાથ વિશ્વનાથ છે તમારી,
 આશવાસને જગન્નિવાસ ભારી,
 અધવચ અંતરીયાળ રામા રૂવડતી રહી,

એકે નથી આધાર વાર કરેા માં વાલમાં,
ભાવી ભકતનાં અનેક કામ કીધાં,
ધ્રુવ અંબરીષને અભયદાન દીધાં;
કઠળ કપ્પ સમયમાં કઠણ થશે મા,
વહાલા ગિદ્દાં આપનું ભુલી જશેમા.

૬૬

ગોવીંદ ગુણ ગાઓરે....નરનાર
ગીરીધર શ્રીધર શ્રી મુરલીધર;
નામથી નેહ લગાવો-હા નેહ લગાવો રે.
મારું તારું મિશ્રા માની કૃષ્ણ કૃષ્ણ કહે જાવોરે રે૦
અધમ ઉધારણુ ભવ જવ તારણુ,
નિરભય નામથી થાવોરે ભય નામથી જાવોરે રે૦

વીર કેસરી

૬૭

થવાનું ના થવાનું કહે નામુમી કોણ એવો છે,
ન જાણ્યું જાનકીનાથે, સવારે શું થવાનું છે ?
હતી શલ્યા રૂપે અહલ્યા, જગતમાં વાત જાહેર છે,
ન જાણ્યું જ્ઞાની ગૌતમે, સવારે શું થવાનું છે ?
હતા કૌરવ અને પાંડવ જગતમાં મહા બળી યોદ્ધા,
ન જાણ્યું ભીષ્મ જેવાએ, સવારે શું થવાનું છે ?
રમ્યા ભુગટું સહુ સાથે, વિભુતી આ ગયા હારી,
ન જાણ્યું ધર્મ જેવાએ, સવારે શું થવાનું છે ?

૩૬

૬૮

જળ દીલે ન હો કાળુમેં તે: કયા મેરી ખતા હય ચેહ
 શાને ખુદા હય.
 સચ હય જો મહોખ્ખતમેં પીસીને કહ: હય આફત હય
 ખલા હય
 આઝારે મહોખ્ખસે તો અદલાદી ખયાએ ચેહુ ખમત દીખાએ
 ચેહુ હર્દ વહી હય જીસકી નહિ કોઈ દવાહય લેકર દુઆહય
 શાયદા કોલગે કોસને અંદાઝ તો દેખો કુછ ગાર તો કરે
 મરતા હય તો મરને કે સીસા કોન જીયા હય આખર
 કોફના હય.

૬૯

હું પદ તજો હરામી દુનીયા નથી સદાની
 જર જોર ને જીવાની સહુએ થવાની ફાની
 સાચી સલાહ માનીરે કરણી કરે: મજની
 મમતા મુકોને પ્રાણી સહુ અંતે ધુળધાણી
 આ જીઠી જીંદગાનીરે સ્વપ્ન સગી લેખો બાણી
 કોઈ આજે કોઈ કાલે પરલોક પંથે આલે
 જમદુત આવી ઝલેરે દુનીયા દુખી જવાની

૭૦

આપ પાપક વાડીમાં પધારજો લહેરીલાલ
 મંદીરની સામે મકાન છે, નીચે દેશી દારૂની દુકાન છે

રંગરંગીલા ચાલ મારી પાડોશમાં તુલસી ક્યારાનું નિશાન છે
 (છબમાં) તુલસીના ઝાડનું નિશાન છે—લેહેરીલાલ
 અખંડ ને અલંગ આજ સાંજ પહેલા પધારજો
 હડતાળવાળાનું તોફાન છે જખડું હડતાળવાળાનું તોફાન
 છે—લેહેરીલાલ

જોખમ લાંબું કામ પુરી પંચાત છે ધાસ્તી છે આફતમાં
 જાન છે, મારા જાપ ધાસ્તી છે—લેહેરીલાલ

૭૧

રૂકમણી સ્વયંવર.

ગ્વાલન હું રાધા ગોરીરે ગોપાળ બન્યા ગવલીરે
 જે વીથળ નિયંતા અજ એ રૂપ ઠર્તા
 ભકત પ્રેમવશ પરમેશ્વર બન્યા મારા માર્ગ દર્શી
 શુભ પ્રેમ પંથ બતાવે ભવ ભય હુવે મીટાવે
 મુજ અંધના નયન ઇશ્વર હૃદય લગાવે હર્ષી

૭૨

યમુના તણા કીનારે ગોપાળ ગો ચરાવે
 સંગીત સ્વર ઇશારે રાધા નીકટ ખુલાવે
 જાંસી ધ્વની સુણીને શુદ્ધ દેહની ભુલીને
 નીકળીને દરજી રાધા ગોપાળ સાથે આવે
 યમુના સરિત કુંજે શૈયા કમળ ખીછાવી
 શ્રીકૃષ્ણ કર કમળથી રાધા ચરણ દબાવે

મણીના ચોર એ મુસારીરે નટવર ગીરધારી
 રમણી મણી રાધા મુખ ચંદ્ર ચકોર
 નવલ યુવતીના નવલ યુવામણી ચોરે નંદકીશોર
 નવનીતના રમણી અધર રસના રસીયા

નંદ કિશોર રમણી—

જળને જમુનામાં અમો જળ કિડા કરતાં બાધ
 ઠાકોર આવ્યા તે ઠામ (૨)
 હુરી વસ્ત્ર ખેડા વટના વૃક્ષરે કપટી કાનુડો

રમણી મણી રાધા મુખચંદ્ર ચકોર

સંધ્યા સમય જળ જમુના હું ભરવા ગઈતી
 જળરૂં કીધું ત્યાં જોર (૨)
 માટને ફેાડી નીર ઢોળી બતાવ્યો તોર

રમણી મણી રાધા મુખચંદ્ર ચકોર—

વીર દુર્ગાદાસ.

સોગન લઉં નદા ચંદાના સોગન લઉં
 સોગન અમારા કેવાં ગણીને ?
 તમને વહુ દીકરી માનીને, સોગન ખેડા

૩૯

લઈ જાણીને સોગનઠ

મતિ પિતાની હવે સુધરશે
વંદન નંદાને મળી જશે, સોગન લીધેલા
ટળી જશે. સોગનઠ

બોલતો કાગળ.

૭૫

એજ માગે સાહેલી સહુ સંગે મળી
કુસુમ દઈને સળી સુગ્રન કરે છે એવું
પોતે ખિલો જગ ખિલાવે
ખિલે છે જેમ કુસુમ કળી—

કરમાં કંકણ કનક કેશં સુહુવિચ્છે
હીરા મુદ્રિકા આ અંગુલી ધરીએ

લાજ કંકણ લલનાનું
હીરા સમ શીલ સુભગાનું

પાંચજો સદ્ગુણ શળી સ્વામી

પ્રણય પંથ ગામી,

આશીષ છે અમ્હારી,
આભારી જહેનો મ્હારી;—

૭૬

રંગી, આ દુનિઆ રંગીએ રંગી તે રંગી બેરંગી
દુનિયા દોરંગી.

સાગર પાણી શીતલમાં, વડવાનલ તેના તળમાં
આગ ને પાણી બન્યા સંગી
આજે અંગી મનાતા હાલે ભુજંગી થાતા;
કોણ ભુજંગી કોણ અંગી
પાયુ જે દીપક ઠારે, આગને એજ વધારે,
પ્રભુની પ્રભૂતા એ દોરંગી.

૭૭

ફૂલભુજ ફૂલોમાં ઝંઝા ફૂલ્યું ફૂલ ફૂલી કરમાશે.
ફૂલી કરમાશે ખીલેલું આખર ખરી બાશે,
સરખા દિવસ ન ગયા કોઈના તેમ નહિ બાશે;
રેંટ તણી ઘટમાળ ભરાશે ભરાઈ ઠલવાશે.—
ઉજળું એ સહુ દુધ આજ અભિમાને દેખાશે;
ન્યારે પડશે કાળ અપાટો ત્યારે સમજશે.—

૭૮

શરમ, શરમ, શરમ, શરમ, બોળવા બેઠો નામ.
કરે છે ગુલામ ઇન્જત લિલામ ખાનદાનનું જરા નવ માન
ધાય આજ થાય છે બુઢીની આબરૂ લિલામ
બાય આજ બાય છે સરતામાં ખાનદાન ભાન;

છે ખરીદનારનો ચઢાવો તે પુટી બદામ,
 એક-બે-ત્રણવાર, સોદો તમામ
 વન-દુ-થો ટેમ સોદો તમામ
 કયાં ધનવાન તણું ખાનદાન, કયાં એ ગરીબ નોકર ગુલામ
 નાક કપાવ્યું સહુ ઓળખીતામાં થુથુ કહી સહુ થુકશે ગામ

૭૬

માલી વિનાની ખાલી જોખન તણી પુલવાડી
 હાથે સુકાઈ ચાલી; પણ નાવે જીવન માલી
 ગાલ ગુલામ તણી ગઈ લાલી.
 નરગીસ આંખ નમી મદવાળી
 દ્યો સંભાળી
 જીવન માલી

પાણી વિનાની ડાલી તાપે તપી હરિયાળી

૮૦

હારે બની નારી નખરાળી.
 અંગે ચાળી સાડી ધરી મોહનજી બહેલા પધારજો
 જોજો નારી મુછાળીનાં વિસારજો
 હોતે હૈયાપર હાર કરી ધારજો
 રહી પડદે પ્રીતિના રસો આખશું
 ધૂસં મીઠું શત્રુની આંખે નાંખશું.
 બનો નારી સુખજી

લેશું પ્રીતિની દહાણુ
 જોજો ભૂલી પ્રીતડીથા ફૂલી નવ જરી વિસારજો,

૮૧

આવો કોઈ વેદસજ ચોસડ અજમાવો,
 આ લાગી લગન વિસરાવો.
 ખ્યાલો જે પ્રીતિનો જેરી ખીવાણો તે,
 પાછો કઢાવો યા પચાવો,
 કહે છે કોઈ કંઈ કાન કંઈ સાંભળે છે.
 કંઈ કહેવા જતાં આ જીભથી કંઈ નીકળે છે.
 જવાનું કયાંય ને આ પાવ કયાં આડા વળે છે.
 થતું નથી કંઈ ખીનું પણ ચિતડું ભડભડ બળે છે.
 એ છોડાવો લગન, આ મિટાવો અગન, શાંતિ લાવો,

૮૨

હર દેશનમાં, પોઝીશનમાં, ચોચસ આઈ એમ
 જ્યુટી પુલ મેડમ
 જે દેખતા ને સહુ કહેતા, શુડ ડે બાનુ વેલકમ;
 મૂછાળી મેડમ ને હરતમ જુડાલી અહાહા હાહાંહા
 આઈ ગ્લાન્ડ આંખ ઉપર ને માથે વિંગ કાળી
 અપ્રેલી લેડી દેશનની હાથમાં કપાળી,
 છે લેડી બૂટ પગમાં ને વોચ ખીસે ઘાલી,

મોંપર લગાવ્યો પાઉર ગાલે લગાવી લાલી.
 (જે દેખતા તે કહેતા જુઓ કાળી મડમ ચાલી)
 હું અલખેલી નાર નવેલી, યુધરેલી કહેવાઈ.
 બલિહારી જાઉં.—

ખચ્યા કચરા, કંઈ સાવધ આ, જુગજુ જુઠઠા ચશકેલ દીસેઃ
 આ ઘનચક્રર, મોહિની દીપપર, જો રીંગુ બની પીગળેલ દીસે.
 કાંઈ દાગમાં છે કાચું એ નક્કી થયું.
 શું ખરો છે ભેદ એ તો જાણવું રહ્યું;
 પાસ ને નાપાસનું દરદ નવું થયું,
 શરમ શરમ જુઠુંડું હવામાં ઉડી ગયું.

આશક ખરજુઆ જેવા, માશુકનો પૂર દમામ
 ચાહે રાંડે કે માંડે, શું અમતે તેથી કામ
 જાણે ધરડી ઘોડીને પહેરાવી લાલ લગામ,
 જોડી જુગટી છે એવી, કે જોવા મળશે ગામ.
 વર લોલ ધરે કન્યાનો જન્મવાને માગે જાન
 ઘોડાને બદલે ખાંધો ગીતડાને બદલે કાંણુ
 અહીં માંડવડો મંઠાયો, ત્યાં કાઠ ગયાં સમશાન
 ચોરીને બદલે ચોકો, ને 'રામ જોલો ભાઈ રામ'

નીલમ-માણેક.

૮૫

ઉપકાર અનુપમ થયો સુંદરી, દે બદલો કીરતાર
 સત્કાર વિચરીએ કેમ અતિથાનો જે છે અધિકાર.
 વસ્તુ કરતાં બહાલ કીમતી છે ?
 કાંડી તે કીમતી શું રતી છે.
 કાંડીના બળપર સુષિનો છે સઘળો આધાર,-
 કાંડી શું દીવાદાંડી છે ?
 ગૃહ જીવનની રૂબા હાંડી છે,
 “ શ્રેંકયુ-વેરીમય ”
 “ ગુડબાય-ઉપકાર ”

૮૬

સહાચારત.

જોને વસંત આહ !! પુનેમનો ચંદ્ર વાહ !!
 આણી અનંત આહ !!.....વીરહી બન્યો—ટેકો
 હસી હસીને ઇલા સુંદરી બોલાવે,
 વામા વ્યાકુળ થઈ ચિતકું ડોલાવે;
 વચ્ચે સંજ્યાં છે લીલાં ભેટવાને ભાવે,
 આડળ જળ સોતીથી પિયુને વધાવે;
 પિયુ ચારપે ચંદનીના ચીર.....જોધને.
 વસુંધરા વશ ચંદ્રની, ખચીત પાડવા ખાજ;

મલકાવે સુખ મલપતું, વાદળમાંથી વીજ.

શશી શરમાય છે, આવામાં લરાય છે;

લલના લપાય લાગ્યા આનુતી

અધકાર આધારું ખેંચીને સુખપર,

શ્યાણી થઈ ધુંધટટો લામુતી.

તારા આ તાલ ભેડ ભાંગે છે કોઈ કોઈ-ભેડને૦

૮૭

બોલો બોલો મારાં શરમાળ સાહેલી ધુંધટટો નહીં તાણો.

ચોળી બંધ તે શાણે ખેંચાણે ? ચિત સાંભળીઓ કોઈ

શાણો-બોલો બોલો૦

સાહેબાના સુખ સરજ્યાં હૃદયમાં બાણ્યું હમે સખી બાણો

બોલો બોલો૦

સાહેબો શોને શ્યાણો શો ? શીલવરી આ સાહેલી ?

કહોને ત્યારે કામળુગારી, કાંતિ આ ક્રયત ફેલી ?

કાંતિમાં શું નવિન દીકું ? સર્વે-યોવનના અંકુરો

અંકુરોમાં તે શું ભેયું ? સર્વે-શ્યામ સુખા ડુંગરો

કહી દોને ડુંગરો કેવા, શા માટેના છે આળા,

કહેશે કોઈ અલખેલો આવી જાથે ઘાલી બાળા

બોલો બોલો૦

માયા મોદિની.

ઓ જોગન વનના માળી,
 દે ચુંબન રસ રઢીયાળી
 હું મોહી મુખદું ભાળી,
 (દે અલિંગન પશુ કામિની,)

તું છુપાવ મુરી કાળી,
 ઓ ગંધાલી વરીયાળી,
 આ કયાંથી આવ્યો ચાલી,
 બુઢો શયતાન મવાલી,

જાગો જાગો, દોડો દોડો, મારો મારો આડી આને
 ટાલકી રંગાય એની ખાલકી ખેંચાય જાય
 અરરરરરર મુયો,
 જઈ પુર મુવાલી કુયો,
 બસ માફ કરોને, બાપુ,
 ગરદન બાંનેની કાપું,
 આજા નહિ હવે હંકાપું,
 કંઈ નવી થાય હું આપું, બસ માફ કરોને૦

મહાન કવિ જયદેવ.

જોળન પરિમલ બીની ચાલ બહેલી જરા ચાલ;
 મંદ હાસ્યે મહેકે, અલી ! પુલકનાં ફાલ
 સામે આંખલીઆની ડાળ,
 પેલી સરોવરીઆ પાળ,
 વહન કમળ કોઈ તહાઈ જોશે જો બાળ,
 બુલ બુલ જો કદિ જોશે સાહેલો તારા ગાલ
 હંસો જો કદિ જોશે તુજ દંત મોતી માળ
 ગુલાબ કુંજ છોડી, મુકનાની પ્રીત તોડી,
 ચોમેર તહારી ભમશે ચલી પંખીડની ડાળ,
 (સખી) શું અલબેલી કોઈ જન્ગી જનથી ?
 અલબેલી ભલે જગમાં જન્મી હો હજાર,
 પણ ન્યારી સહુથી ન્યારી સાહેલી તારી ચાલ.
 યૌવન મદે ભરેલી.
 સખી ! આ શું માંડી કેલી ?
 શી લાગી તાલાવેલી.
 શું છેક શરમ મેલી ?
 સંભાળ કેશ ભારે થીવ લચકમે જો બાળ,
 લટક મટક જોઈ લોગી જનશે જે હાલ—જોળન

૯૦

ખાઈ ! મ્હારી પુલવાડી શ્યામે લુટી,
 પુલ મ્હારાં મોઢેરાં લીધાં ચુટી—ખાઈ૦
 છાનો આવીને છુપાયે,
 લાગ જોઈ લુટી જાયે,
 હવે શું કરું ઉપાય મારી ધીરજ ખુટી—ખાઈ૦
 પુછું ત્યારે પાય લાગે,
 કાલો થઈ માફ માગે. (૨)
 કરું વશ કેમ એને કોઈ તો બતાવો ખુટી—ખાઈ૦

૯૧

લલિત લવંગ લતા મલયાનિલ થનગન નર્તી નચાવે,
 ગાન નવલ કોયલ લલકારે, મધુકર ખીન બજાવે;
 નટવર મદલર ભર રૂતુ રાજે,
 ખેલે રતિ રેલી રૂતુ ઘેલી અલખેલી સંગ આજે.—ધ્રુવ૦
 મૃગ મદનો પટુ પરિમલ; પાંગરી તરૂણ તમાલ વહાવે,
 પુલી કળી કુમળી કુરવકની ફાગ પરાગ ઉઠાવે—
 માધવી શું લઈ સાંઈ રસાળે મુકુલ પૂલક દરસાવે,
 જગ નિર્લજ્જ ભાળી બાખેરાં કરૂણ હશે સહી હાવે
 ખેલે૦

મધુર ધન લર્ણુન મધુરૂતુનું જયદેવે રચ્યું આજે,
 શ્રોતાની મતિ તે સ્થિર થાપો શ્રીપતીનાં

અરણ્યં બુજે—નટવર;

દગાખાજ દુનિયા.

૯૨

વનિતા જન્મનું સન્માન.

પતિ સ્નેહ સુધારસ પાન.-વનિતા.

નરપતિ પતિ છે સહન રાજ્યના; પ્રમદા માત્ર પ્રધાન.

આજ્ઞા વશ નૃપનાં થઈ રહેવું, પ્રધાનનું એ ધ્યાન.-વાનતા.

વનિતા મૃદુતાની પ્રતિમા છે; પુરૂષ કઠિન પાષાણ;

પુરૂષપૂરૂષ આ જડ શરીરમાં, અપળા ચેતન પ્રાણ.

વનિતા સ્વર્ગની છે દુહાણ.

છો અજવાળી હોય રાત પછુ થાય ન દિવસ જાન;

લોચ વસ્તુ છે કુસુમ કામિની લોગી ભ્રમર નરમાન-વનિતા.

મહા^૨વેતા કાદમ્બરી.

૯૩

ઓ સાહેલીરે, (૨) સમજ કરીએ પ્રીત;

નથી સાહેલીરે, (૨) અટપટી પ્રીતની રીત;

જોલો અનેક સુણી ખીજના,

સામાનું દીલ જોયા વિના,

નવ આપણું દીલ જોલીએ;

અંતર સામાનું જાણી;

ભારીએ ડગલું સંભાળી,
એક હાથે પડે કેમ તાળીરે....(૩) સમજ.

૯૪

મંજરીએ મનડું મોહું રે,
મન ગમતા મહારાજ મારા મન ગમતા મહારાજ;
એ શું દીલડું અમ પ્રોયુરે.....મનગમતા.
“શું આ પુણ્ય તમને બહુ ગમે છે ?
“મનને તો ગમતું ઘણું મુખથી કેમ મંગાય,
વીણુ પ્રીછયે વીણુ પારખ્યે ઘટે માન મુનિરાય”
માગ્યે માન ઘટે નહિ જેવું જ્યાં દાતાર
સુખે સ્વીકારો પુણ્ય આ ધરો કર્ણ મોઝાર.
અતિ ઉદાર દીલ તમ જોયુરે....મનગમતા.

૯૫

અમે જઈશું, અમે જઈશું, હવે હમે જઈશું રાજ
રસભીના તમે આવજો....અમે.
આવી મંજરીઓ નીલ લાવજો
પ્રેમે પરિમલ પ્રસરાવજો....અમે.
મુનિવર અમશું પ્રસંગ પાડી દર્શન દેજો દાડી દાડી.
અમ સરખું કંઈ કાજ જરૂર તમે કહાવજો તમે આવજો. અમે.

થઈ પ્રેમ વશ પાતળીયા (૨)

મારા મનના માલીક મળીયારે....થઈ.

પ્રીતે કરો મુખવાસ સજનવા રાજ હૃદયના વાસી

પ્રેમદા પ્રીત જ્યોત પ્રકાશી (૨)

મારા મનના મનોરથ કૃણીયારે....થઈ.

ભાગ્યવંત કર્યો ભગવતિ મુજને

જીવન સફળ થયું માફ

કરો શ્રી હરિ શુભ તમારું

મારા મનના માલીક મળીયારે....થઈ.

પતી વીત પ્રેમદાના મનના પુરાય ક્યાંથી કોડ,

કહે સખી પુરાય ક્યાંથી કોડ

સરજનહારે સરજી જગમાં નરનારીની જોડ (૨)

પશુ પક્ષી વન વૃક્ષ નીહાળો

સૃષ્ટી માંડી સદ્રજે જઈ ભાળો

નાના મોટા જીવ જંતુમાં પણ એવી નથી જોડ

સખી પણ એવી નથી જોડ—સરજનહારે.

પતિ ભજ્યે સહુ પાતક ટળતાં

અખંડ સુખડાં રહેજે મળતાં

પતી વિના સાહેલી ભવમાં હરાય જીતી હોડ—સરજનહારે.

અમે ગોલાના ગોર ભાઈ ગોલાના ગોર
 તેએ પોશે ભરાવી પડાવીએ મહોર
 પોશે ભરાવી પડાવીએ મહોર
 ભાઈ પાણી મુકી પડાવીએ મહોર—અમે.
 દીકરાનું દીધું દાદાને પહોંચાડીએ
 એવા શ્રેષ્ઠ અમે નવા નવા કાઢીએ.
 લોક છે તમે વેદીયા ઢોર (૨)—અમે.

રામ ભજન રોકડ નાણું રે વેપારી સંતો
 રામ ભજન રોકડ નાણું.
 લક્ષ ચોરાશી ફેરાં ફેરામાં ફરીએ તોએ
 નહીં તારૂં કામ કે ઠેકાણું....વેપારી સંતો
 બીજાની વાતો માંદી હાલો તું થાતો પણ
 તારૂં પોતાનું તે ન જાણું રે....વેપારી સંતો રામ.
 કાળની દાઢે વચ્ચે વિશ્વ ચવાતું રે
 સૌકો છે કાળનું ચવાણું રે....વેપારી સંતો રામ.

માલીકના બાળક સૌ માલીક સૌના શ્રી જગનાથ (૨)
 કર્તા હર્તા સૃષ્ટિના સૌ બાળ એને હાથ—છે સહુ
 રૂણનું બંધે આવી મળતું બાળ્યું નવ કોઈનાથી બળતું

જગત માત્ર તેને આધીન છે અનાથના જે નાથ-દેવ જાળ
નહિ પીંડ આ પોતા તણું પોતાનું કાંઈ નવ જાણવું,
સાચે શુભા શુભ કર્મને પોતા તણુંજ પ્રમાણવું,—જગત.

૧૦૧

રૂપે શું મન રાચેરે કાયાનો રંગ કાચેરે ભગવાન ભજો, (૨)
હાડમાંસને રૂધીર ભરેલુ મઢયું ચામડે અંગ, (૨)
ગંદા દેહનો ગર્વ નકામો કાયાનો રંગ પતંગ,
ભરૂંસો નહીં સાચેરે કાયાનો રંગ કાચેરે ભગવાન—

૧૦૨

સખી જઈ સંદેશે કહેજે,
મમ સખીને ધીરજ દેજેરે,
અસ્ત થતાં કિતકરો નાની કલ્યા મનમાં થાય,
અલ્પ પરિચયે ચક્રવર્તી પશુ પતિ સુખને નવ રૂઢાય,
તજવું સખીએ દયાન પરગરનું,
હું કયમ નારા લઈ નરવરનું—જઈ.
સખળ્યા વિણ સુખની આશામાં પામર જીવ તણાય,
વિષમ લોગ આ લોક તણા સૌ અંતે નિરસ જણાય,
હસી પ્રથમ પરિમાણે રેણું,
એ વિષયે કયમ ચિત્ત પરેણું—જઈ.

૧૦૩

આત્યુત્તમ પદ મિત્ર તણું આ સંસારે સમજાય,
 આ અવનીમાં અન્ય ઘણા જે સુખના સાથી થાય,
 મતા પીતા થકી વળી ગુપ્ત પ્રિયજન સ્વજનથી,
 છે ગુપ્તમાં પણ ગુપ્ત તે પણ ગુપ્ત મિત્ર ચકી નથી,
 મિત્ર રતનથી આ ભવરણની સફર થઈ જાય-અત્યુ.
 સમૃદ્ધિ ચૈદ ભુવન તણી પુરૂષાથ મગવી રહેલ છે,
 સદલાગ્ય વિણ સન્નિમિત્રની પ્રાપ્તિ મહા મુશ્કેલ છે,
 શબ્દ લઘુ પણ અર્થ અધિક જે અક્ષર માંડી સમાય-અત્યુ.

૧૦૪

અલી જોજો મનાતી ભોળી મેના,
 ભોળવશે તુજને પોપટજી મુખે મીઠું ખોલી,
 અલી જોજો દેતી તું અંતર ખોલી.....ભોળવશે.
 પ્રેમ પોપટ દાઝ દીલની દીલ માંડી સમાવશે,
 રૂતુ વસંતે માનનીને મદનરાજ મનાવશે,
 રસ રાજની રસ રેલ જ્યાં રગ રગ મહી વ્યાપી જશે,
 જળ મારી મેના માનશે પણ ખોઈ પાયે લાગશે-અત્યુ.

૧૦૫

ક્યાંઈ સ્વાર્થ વિના નવ પ્રીતિ દીઠી આ જગમાં,
 ધુતારા જગમાં ઠગારા જગમાં,
 લાગે સ્વાર્થ સુધી પ્રીતિ મીઠી મીઠી આ જગમાં,

દીઠુ સઠુ નીજ સ્વાર્થને રોતું;
 રોતાનાં આંસુડાં કોઈ ન દહોતું—સ્થાવર વિના.
 કહેણી મીસરી ખાંડ છે કહેણી તાતા લોક,
 કહેણી તેવી રહેણી છે એવા વિરલા કોક,
 ઔષધ માટે ફરે, શેરી શેરી,
 દહાં મટયું કે લાગે વૈદ્ય વેરી—સ્વાર્થ વિના.

૧૦૬

રામ ભજ તું પ્રાણીયા,
 તારા ભવની ભાવટ ભાગશે (૨)
 “ જોલો રામ સીતારામ ”
 પંખીડા તું જો વિચારી,
 કમં તારા લે સંભારી,
 વાસના નકારી તુને રૌવ રૌવ નકે નાંખશે—રામ.
 મૂઢ તેં મતિ વિસારો,
 મતિ તેવી ગતિ તારી,
 ઉડજે સંભારી કંચનની કાયા થશે—રામ.

૧૦૭

જાગો જાગો જીવન પ્રાણ,
 નિદ્રા ત્યાગો ચતુર મુજાણ—
 ભરદરિયામાં ડુબકાં ખાતું,
 આવી પહોંચ્યું તીરે વહાણ.

દુખનાં વાહણ વિખરાયા વહાણા,

લાગ્યનાં ઉગ્યા લાણ,

સિદ્ધાર્થ બુદ્ધ.

૧૦૮

ચંદા ! વરસાવ અમીરસ ધારા,

કરે વિનંતી આદીન દારા,

વૃષ્ટિ શિત વરસાવને સુગંધીથી ભરપૂર,

પ્રિતમ હૃદય લીળવીને તું દે શાન્તિ મમ પ્યારા.

મોહન નેને નિંદની, ઢાળ મધુરી છાંય,

સ્નેહ વિમાને ઝુલ્લવી, સુખભર સ્વપ્ન માંચ.

૧૦૯

હારે મહેને લેલી કરી મારા વહાલમે,

નેહથી દેહે ભૂલી માડે ભાનરે,

મને०

મનાવી પટાવી દખાવી મને શરમે,

હરાવી હરાવી હો રાજેરે

મને.

પ્રેમ સરવર પર પોયણી હું છું,

પ્રીતમ છો રત્નરાજ (૨)

સ્નેહામૃતની છું પિપાસી,

મમ સુધાકર આસ (૨)

ચંદ્રકલા છે શોભતી, કુમુદ જો ઝીલતુ હોય,

રસ નિધિ શા કામનો, રસ પીનાર ન કોઈ ?

મનાવી પટાવી દળવી મને શરમે,
હરાવી હરાવી હો રાજરે

મને૦

સિદ્ધ સત્યેન્દ્ર.

૧૧૦

ન સમજી સ્વામી શી રીતે ચરણ સેવા જાણવું હું,
ન એવી કોઈ વસ્તુ જે પ્રભુ તમને રીઝવું હું,
તમે છો પૂર્ણ વ્યાપક પ્રજ્ઞ જ્ઞાતાનાંત પ્રજ્ઞાહે,
કથું સ્થળ ખાલી છે તમથી કે જ્યાં સ્વામી જોલાવું હું,
સદા નિર્મળ નિર્ગળને વળી નિર્વાસ ને નિર્લેપ,
પછી જળ સ્નાન ચંદન ધુપ ધ્યાં પુષ્પો ચઢાવું હું,
જગત સૌંદર્યના અને સુંગાર સૃષ્ટિના,
કયા સુંગાર વસ્ત્રો એ દીગંજને ઘટાવું હું,
સ્વયંભુ તાતના તેજે તમે રવિ ચંદ્રને તારા,
મહાજ્યોતિ દિપકના અગ્નિ જ્યોતિ હું જતાવું શું,
સુમન લાવે સુમન પૂજા સુગમ સદા તન કરું અર્પણ,
છો અંતર્યામિ અંતરના પદો તમને જણાવું શું.

૧૧૧

રજ રસિયા રમણી ચિત્ત ચોરી ગયા

ચિત્ત ચોરી ગયા (૨)

શરીર દંડવત્ જડ માંડ રહે તં

હૃદય ધ્વજા પટ દોરી ગયા

રાજ૦

ત્રોટક.

સખી આમ નિરાશ ના છેક તું થા
 રતી નાથ તણી સહુવરી થવા
 તુજ શરમ ધરમ સખી નજ ના
 રજ ધિરજ ભૂખણે રો શજના

x x x x

આશીશ અરખી અંતર પ્રેમે-
 અંતર પટ નવ ખોલી ગયા

૧૬૨

કરી ચડાઇ ચાહુ દેવીચો આવી હિન્દુસ્થાન વિષે,
 રકાખી ખ્યાલાનો રથ બનાવી ફરેહ મેળવી દશે દીશે
 શહેર કરખે ગામ ગામડે ચોક ચાંટે ગેટો કરી,
 હિન્દુસ્થાનને ખુબ હંફાવ્યો કદી નામ લે નહિ કરી.
 અધરામૃતનું પાન કરાવી નપુંશક નીર્મોલ્ય કરે,
 લલલલાને ભકત બનાવ્યા મહેતાજી પાંડલે નંબરે.

૧૧૩

હુઇ હૈ ઈસ દીલોન્નશે, મુઝે ઉદ્ધત મહંમદકી
 કે તડપાતી હૈ દીલ મેરા મુઝે પુરકત મહંમદકી
 મદીનેસે જો આતી હૈ તો દત્તના પુછ લેતા હું
 સખા જલદી બતા કેસી તખીઅત હૈ મહંમદકી
 ન હમ જન્નતમેં જાયેંગે નહિ દોઝકમેં જાયેંગે

ખડે દેખા કરેજો હૃદયમેં મુરત મહામદકી
 તો હોગા હુકમ જાનેદો એ હય ઉમત મહામદકી
 મીઠાયા કુફ્ર દુનીયાસે જાજયા દીનકા ડંકા
 દીખાયા તુરકા જલવા વો હય તાકાત મહામદકી

૧૧૪

આ યુવાના રંગમાં રસીયા રમ્યા ના રંગમાં
 રમણીય રામા સંગમાં તો વ્યર્થ જોઈ જાંદગી
 રમ્ય મંદીરને વિષે રતિ સુંદરીથી રાત્રી એ,
 કેલી કથા જો ના કરી તો વ્યર્થ જોઈ જાંદગી,
 વાડી ક્ષતાની કુંજમાં વળી ભંગ કરતાં શું જ જ્યાં,
 જેસી કીડા ત્યાં ના કરી તો વ્યર્થ જોઈ જાંદગી.
 નીશી ચંદ્રના ઉજાસમાં પ્રીય ચંદ્ર વદનના પાસમાં,
 નીરખી નહિ નયનો ભરી તો વ્યર્થ જોઈ જાંદગી,

૧૧૫

મારગ મુકોને મોહનજી છોડો છોડો,
 પરવશ કરતાં નરથી શું કરવો નેડો. (૨)

દીક્ષદાર તારી પ્રીતી

શુદ્ધ પ્રીતીની એ રીતી

જોઈ લલિત છખીલી નાર હૈયાનો હાર,

સ્નેહ અમૃત જગ સીંચી દે તારી આ

ખેડલી—મારગ.

બલિરાજ (ચરિત્ર કુમાર)

૧૧૬

કાયર તે નરને સમજે જે કરમે હસ્ત મૂકી ફરતા,
 નસીબ માની બેશી રહેનારા, દીઠા રહવડતા—કાયર.
 નિધી અંદર ઉતરતા તે. મોતી પાર્મી નિકળતા,
 તીરે રહી જોનાર તમાસો, નહિ કોડી મેળવતા—કાયર.
 નાનું બાળક લજ્જતા પંડિત, પણ ઘસે છે દોરી;
 લાગ્ય કસે ટી ઉદમ કરીને, તજી નિરાશા ઝોળી—કાયર.

૧૧૭

કુમને કુમને પગલે રંગ ભુવનમાં;
 રસિક કુંવર તમે ચાલો.
 ગજ ગાગની પદમણી રતિ રમણી;
 પ્રિયા અંગ રંગમાં મ્હાલો.
 મણિ મુકતાનો હાર રસીલો,
 તમ કંઠે સોવરણું;
 અંગ ઉમંગ જોતન બાજઠ પર,
 પાતેળિયા પધારણું—કુમ કુમને.
 ગૌર ગુલાબી ગાલપર સુહર જિંદુ શ્યામ;
 મનો અંદ્ર ખીછાવીને, બેઠા શાલિગ્રામ.

ખાળા જોખન મંદિરે, મદન મજનો મહેલ;
અણમૂલ મોતી માનુની, સમજો શાળા છેલ—કુમકુમને.

૧૧૮

વશ કીધો તેં વીર મારો, જે ગુણિયલ ગાહુ સારો,
નથી વાંક જરા કંઝ મારો, નણદલ તમ વીર ઠગારો,
રંગ ભુવનમાં હતી એકલી, આવી અડપલું કરી ગયા.
ચુંબન કરી ભરી અંક મીલાવી, મે હન મનુ હરી ગયા—નથી.
વસંત જોખન પુલવાડીમાં, ભૂલો પની ગયો ભ્રમરો.
લાલચ આપી તેં લલચાવ્યો, બંધુ ડહોડા ડનરો—વશ.
શરમાળે મને શાન કરીને, કંચુકીથી કસ ફોડી,
હૃદય ધરપર થનથન નાચ્યા, લાજ સરમ સો તોડી—નથી.
વહન ચંદ્ર છમી નિતિ લખાવે, બ્રહ્મરી કમણગરી,
બંધુ મારો સરળ હૃદયનો, ડગા અજળ છે તારી—વશ.

૧૧૯

હું ચાલું લટકતી ચાલે, છેલા પુલ છડીઓ
ખાવું ખીસ્ત્રામાં ઘાલે. પૈસા વાપરવા આલે,
રંગીલી ખીલતી ભુવાની.....
(સ્વગત) નક્કી નવી નાશી જવાની;
ગોરી મદન સદનમાં મ્હાલે,
(સ્વગત) મન મોહું ગુલાખી ગાલે—હું ચાલું.

૧૨૦

ગોળ ખાઓ દયો ત્રંબક તડાકીયા,
 લાવો લાવો ફરશુરામ ફડાકીયા;
 ખંને જુઠ્ઠાને લુચ્યા હડાકીયા-ગોળ ખાઓ
 કન્યામાં કંઈએ કેણુ નથા, તમે હૈયામાં હિંમત ધરજો,
 વર છે રૂપાળો વિદ્વાન વચ્છાગીયો;
 કામ દેવ કેરો અવતારજો-ગોળ ખાઓ
 જોશીને વૈદ મદ્યા વેવાઈ હોંસીલા,
 ઘડીઆં લગન નિરધાવજો;
 વહેલા પધારજો મલજો મંડપમાં,
 આનંદ આવશે અપારજો-ગોળ ખાઓ.

૧૨૧

આનંદ મંગળ ગાઓ, પરણાવી લેશું દહાવો;
 મારી વેવાણુ રસીલી જોડી શોભશે;
 નિરખી કન્યા કહશે, મુખ જોઈ તાકી રહેશે-મારી.
 વાહ ઠીક મળ્યું છે ટાણું એક લુલું ખીજું કાણું,
 મળી વેવાઈને વેવાણું, ફેરા ફેરાવોને ઝટ-આનંદ.
 ફડાકીયા તમે જોશો, હોળીને દહાડે રોશો;
 કેવીજન જોડી દુઆણું, દુનિયામાં ઠંકો વાગશે-આનંદ.
 તડાકીયા કહો તમને, અતિ ઉમેદ મનમાં અમને;
 વાળાં વગડાણું જોજો, ફરશુરામનો ફડાકો-આનંદ.

(શ્રવણકુમાર)

૧૨૨

અમૃતથી પણ અતિ મીઠી લાગે, માત પીતાની સેવા,
જનની જનકનાં પદ પૂજત તે, મધુરા મધુરા મેવા-અમૃતથી.
સ્નાન ધ્યાન સંધ્યા તર્પણ કરી, અગ્નિ હોત્ર સુધારે,
પ્રેમે ન પૂજે માત પિતા પદ, વૃથા વખત તે ગાળે-અમૃતથી.
માતા દેવી પાર્વતી, પિતા શિવ મહાદેવ;
સપુત પુત્ર આ સંસારમાં, કરે પિતૃ પદ સેવા-અમૃતથી.

૧૨૩

બલિરાજ

લાડકડી તારા લાડ કોડ સૌ પુરા કરશે કંથ,
સખી તું શીખજે પ્રેમનો પંથ ગ્રંથ (૨)-લાડકડી.
પ્રિયતમ જ્યારે મંદિર પધારે, સામી લેવા જાળે,
સ્નેહ પુષ્પથી શ્યામ વધાવી, પતિ ગુણ ગીતા ગાળે;
ચરણ પખાળી પ્રાણનાથનાં, વિંજળ લેવાયુ વાળે-લાડકડી.
હું છું નાની નાર નવેલી, પ્રાણે શરમ નહિ આવે,
છપીલા કદી છણકાઈ જાયને, સમજે નહિ જોલાવે,
આલાકી ખતલાવે એવી કે, રાગ્યો મને રીઝાવે-લાડકડી.
ખાનપાન લોજનની સેવા, નિજ કર્યાં તું રહાળે,
સ્નેહ મંદીરે શ્યામ બોલાવી અંતર દિલસ ગાળે,
નયન કટાક્ષે લાલ લોભાવી, અધરામૃત પીને પાળે-લાડકડી.

મારી મજની, તું કયાં રમી આવી રજની, સાચું બોલ બોલ બોલ ?
 શાણી સૈયજ તું શીદને આળ ચલાવે, કેડો છોડ છોડ છોડ.
 હમણાં માળા ગુંથી હતાને, હમણાં કેમ કરમાણી !
 પરસેવો તને કયાં વળ્યો, તારી ભમ્મર કાં ભીંજણી-સાચું.
 કાળો ભમરો શીરપર બેઠો. ઉરાડતાં ગભરાણી,
 લાપોટે લટ છુટી ગઈ. મારી ભમર ત્યાં ભીંજણી-કેડો.
 કસ્તુરી નારે અંગે મહેકે, કુમુમ કળીના હારો,
 નયન રહ્યાં છે નાચી નવેત્રી, મળ્યો કેાણુ ઠગારો-સાચું.
 ચંદ્ર મરોવર નહારા ગઈતો વાટે મળ્યો એક માળી.
 છાળ ભરોને ગજરા આપ્યા, હું તો તમથી હારી-કેડો.

સુધારા.
 ત્રીભોવનદાસ જેડીશનદાસને બદલે,
 જેડીશનદાસ ત્રીભોવનદાસ,
 સમજવું.

છપાય છે ! છપાય છે !! છપાય છે !!!

થોડા વખતમાં બહાર પડશે.

જે. જે. એન્ડ કો. પ.

અત્યાર સુધીમાં કેમ પણ આવું પુસ્તક
બહાર પડ્યું નથી. જેની સમીક્ષાનું વર્ણન
અત્યારે કરવું એ અવધાને છે અગાઉથી માલક
યજ્ઞ નામ નોંધાવનારને ધોરજે યી કીમત.

માન ૦-૧૨-૦

સંપાદક-જે. જે. એન્ડ કો. પ.

બુકસેલર-જે. જે. એન્ડ કો. પ.

૬ તાર બોલીવુડની સામે રેલવેસ્ટેશન

સુરત.

